

Перелік використаних джерел:

1. Бичківський Р. Управління якістю: навч. посіб. Л.: ДУ “Львівська політехніка”, 2000. 329 с.
2. Бульдович С., Заклецький А., Марков Ю., Хмель В. Пропагування якості: практичні заходи її реалізації. Стандартизація. Сертифікація. Якість, 2008. №3. С. 52-54.
3. Друзюк В., Федак О. Система управління якістю – інвестиція в майбутнє. Стандартизація. Сертифікація. Якість, 2009. №1. С. 51-54.

УДК 338.001.36

Кузьменко Володимир

курсант

Військовий інститут Київського національного університету ім. Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

Сизов Алім

кандидат економічних наук

начальник кафедри фінансового забезпечення військ

Військовий інститут Київського національного університету ім. Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

Volodymyr Kuzmenko

cadet

Military Institute of Kyiv National University named after Taras Shevtchenko
Kyiv, Ukraine

Alim Syzov

PhD (Economics)

Head of the Department of Financial Support of Troops

Military Institute of Kyiv National University named after Taras Shevtchenko
Kyiv, Ukraine

КОНКУРЕНТНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ COMPETITIVENESS OF UKRAINIAN NATIONAL SECURITY

Запорука недоторканності, територіальної цілісності й суверенітету кожної держави полягає не тільки в її військовому потенціалі, велику роль відіграє й економічний аспект, адже основою для створення сучасної боездатної армії є економічний потенціал країн. Світ двадцять першого століття став високотехнологічним та глобальним, соціо-культурно-економічні процеси виходять на інтернаціональний рівень та стають взаємопов'язаними один з одним. Економічна ситуація в Україні перебуває в стані рецесії, піддається впливу системі як зовнішньо-, так і внутрішньоекономічним факторам: Революція гідності, анексія Кримського півострова, “гібридна війна” на сході держави, пандемія - усі вони роблять свій внесок у сповільнення зростання економіки, державного бюджету, розвитку державного сектору, зокрема і Збройних Сил України.

Така економічна ситуація призводить до феноменальних економічних явищ, наприклад, – парадоксу підвищення тарифних ставок – підвищення соціальних гарантій населення шляхом збільшення тарифної ставки (посадового окладу) працівника першого тарифного розряду, на основі якого розраховується тарифна сітка, що призводить до зменшення заробітної плати працівників через дефіцит бюджету та через зниження роботодавцями додаткових видів заробітної плати. У цей нелегкий час, з одного боку, міжнародне середовище бажає допомогти Україні як країні, що потрапила в економічну халепу, адже кожна держава у свій час може опинитися на її місці, проте, з іншого боку, мало хто знає, що допомога Міжнародного валютного фонду виправдовується лише в 1-2% випадків, тобто, беручи зовнішню позику, Україна садить себе на “кредитну голку”: загальний обсяг державного боргу та гарантованого державою боргу на кінець бюджетного періоду не може перевищувати 60% річного номінального обсягу валового внутрішнього продукту України.

Станом на 2020 рік цей показник знаходиться на рівні 60,8% [21]. Тому, виходячи з цього, нашій державі необхідно покладатися більше на власні потужності, аніж здійснювати зовнішні позики. У державному секторі потрібно шукати шляхи для збільшення бюджетних асигнувань, зокрема і в Міністерстві оборони, ефективним застосуванням усіх наявних ресурсів, зокрема збільшенням надходжень спеціального фонду.

Щоб ефективно проаналізувати використання ресурсів для забезпечення національної безпеки України, потрібно здійснити аналіз формування та обліку бюджету одного з відомства забезпечення національної безпеки і оборони, зокрема Міністерства оборони України (далі - МОУ).

Для початку проаналізуємо структуру бюджету МОУ. Це допоможе зробити Рисунок 1.

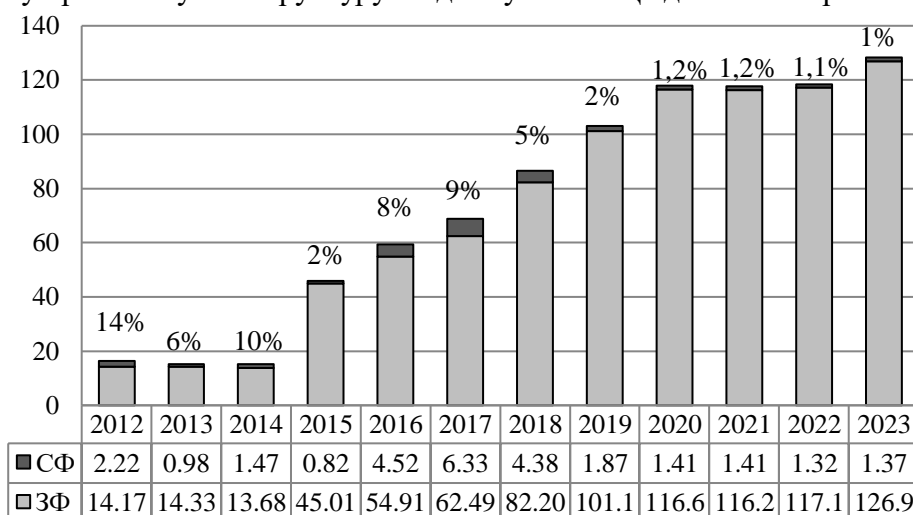

Рис. 1. Частина спеціального та загального фонду номінального бюджету МОУ в абсолютних та відносних показниках за 2012-2023 рр., млрд. грн./%

Джерело: складено автором на основі [1-7; 9-11; 12].

Ураховуючи дані за останні 10 років, оборонний бюджет містить усередньому 5,75% видатків спеціального фонду. Це на 4,25% менше видатків спеціального фонду ДБУ. Наступним етапом дослідження бюджету МОУ є верифікація планових та звітних показників, що можна зробити за допомогою Рисунку 2.

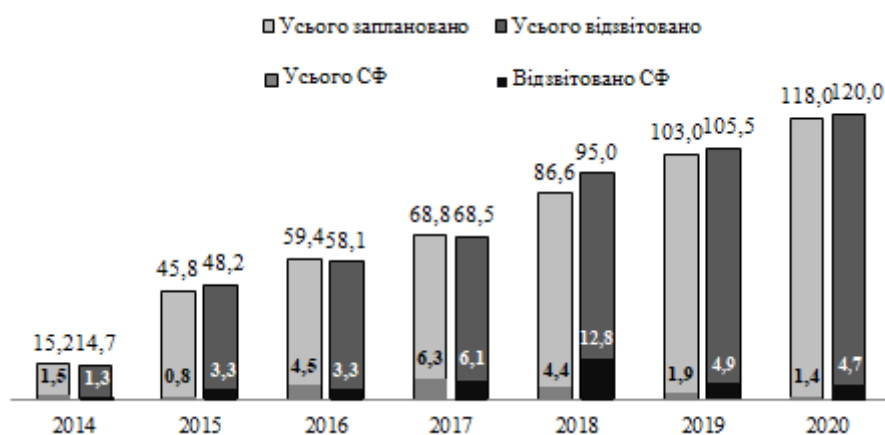

Рис. 2. Виконання оборонного бюджету України за період 2014-2020 рр., млрд. грн.
Джерело: складено автором на основі [5-11; 9-11; 13-18; 20].

Як бачимо, бюджет МОУ має тенденцію перевиконання в декілька разів, що спричинено, перш за все, великою кількістю благодійної допомоги за цей час та перевищенням фактичних доходів спеціального фонду над плановими.

Досить часто офіційні джерела висвітлюють інформацію щодо основних показників бюджету МОУ. На жаль, лівова частка таких даних оприлюднюється в номінальній формі, а не в реальній (з урахуванням інфляції за попередні роки). Тому маємо можливість також порівняти значущість відхилень бюджетних показників під впливом подорожчання цін на прикладі Рисунку 3.

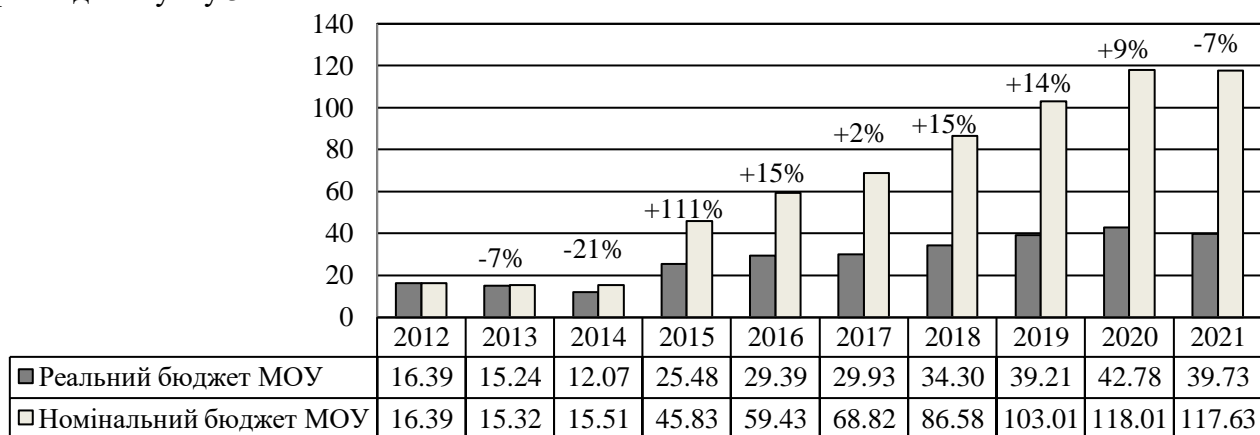

Рис. 3. Номінальний та реальний бюджет МОУ 2012-2021 рр., млрд. грн., із зазначенням реального приросту, %

Джерело: складено автором на основі [1-7; 9-11; 19].

Проаналізувавши Рисунок 3, можна сказати, що, починаючи з 2015 року, внаслідок реагування на системні соціо-культуро-економіко-політичні події в Україні оборонний бюджет нашої держави набув зростаючого характеру: реальний бюджет МОУ 2021 року, у порівнянні з 2012 роком, зріс на 242%. Збільшенню видатків на сектор оборони також сприяла нормативно-правова база шляхом встановлення індикативного регулювання: так 21.06.2018 Верховною радою України було прийнято Закон України № 2469-VIII “Про національну безпеку України”, яким встановили мінімальний розмір оборонних видатків – 3% від запланованого ВВП на відповідний бюджетний рік [8, ст. 35]. Зростання оборонних видатків призвело до того, що Україна займає 25 місце в Military Strength Ranking – 2021 [22]. Також важливо підкреслити, що бюджет МОУ 2021 року втратив свій зростаючий характер, зменшившись на 7% у порівнянні з 2020 роком: причиною стала світова економічна криза як наслідок глобальної пандемії.

Також для повного усвідомлення загальної картини стану оборонного бюджету здійснено його аналіз в розрізі видатків споживання та розвитку, Рисунок 4.

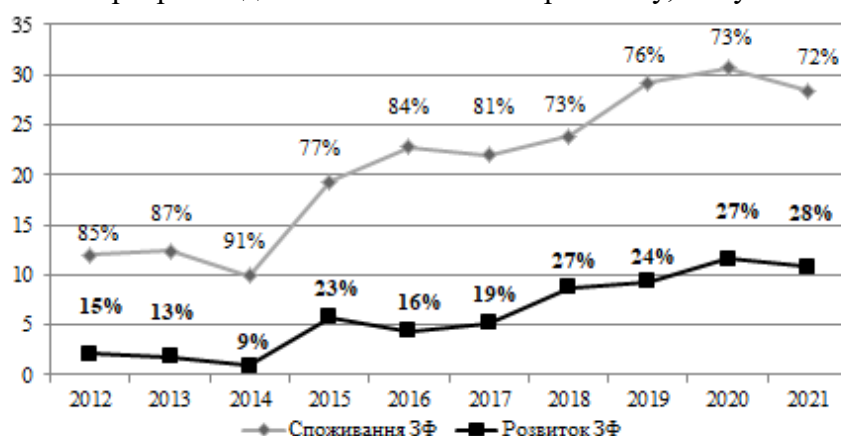

Рис. 4. Структура загального фонду ДБУ в розрізі видатків споживання та розвитку, млрд. грн./%

Джерело: складено автором на основі [1-7; 9-11].

Розглянувши Рисунок 4, можна зрозуміти, що зі зростанням загального фонду бюджету МОУ відбувається зростання видатків розвитку ще з більшим прискоренням. У цьому плані МОУ займає передові позиції серед інших міністерств та відомств, адже, наприклад, видатки розвитку ДБУ на 2021 рік становлять всього лиш 8,5%. Важливо зауважити, що починаючи з 2018 року відбулась конвертація бюджету МОУ з бюджету “проїдання” до бюджету “розвитку”: видатки розвитку перевищили поріг у 20%. Але, незважаючи на це, оборонний бюджет все ще потребує збільшення надходжень для капітальних інвестицій та задоволення потреб ЗСУ.

Отже, здійснивши аналіз економічного змісту національної безпеки України на прикладі Міністерства оборони України, можна сказати, що останні сім років у нашій державі відбулося підвищення конкурентності національної безпеки як в кількісних, так і в якісних показниках. Проте все ще є куди розвиватись. Та головне, що вектор розвитку обрано та перебуває в процесі постійного виконання. Тільки таким шляхом зміцнення конкурентності національної безпеки України набуде системного характеру.

Перелік використаних джерел:

1. Закон України від 22.12.2011 № 4282-VI “Про Державний бюджет України на 2012 рік”. - Редакція від 08.12.2012.
2. Закон України від 06.12.2012 № 5515-VI “Про Державний бюджет України на 2013 рік”. - Редакція від 29.12.2013.
3. Закон України від 16.01.2014 № 719-VII “Про Державний бюджет України на 2014 рік”. - Редакція від 15.04.2016.
4. Закон України від 28.12.2014 № 80-VIII “Про Державний бюджет України на 2015 рік”. - Редакція від 29.12.2015.
5. Закон України від 25.12.2015 № 928-VIII “Про Державний бюджет України на 2016 рік”. - Редакція від 01.02.2020.
6. Закон України від 21.12.2016 № 1801-VIII “Про Державний бюджет України на 2017 рік”. - Редакція від 02.12.2017.
7. Закон України від 07.12.2017 № 2246-VIII “Про Державний бюджет України на 2018 рік”. - Редакція від 13.12.2018.
8. Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII “Про національну безпеку України”. - Редакція від 24.10.2020.
9. Закон України від 23.11.2018 № 2629-VIII “Про Державний бюджет України на 2019 рік”. - Редакція від 13.12.2019.
10. Закон України від 14.11.2019 № 294-IX “Про Державний бюджет України на 2020 рік”. - Редакція від 10.12.2020.
11. Закон України від 15.12.2020 № 294-IX “Про Державний бюджет України на 2021 рік”. - Редакція від 31.01.2021.
12. Бюджетний запит Міністерства оборони України на 2021-2023 роки індивідуальний, Форма 2021-2.
13. Звіт про виконання паспорта бюджетної програми Міністерства оборони України станом на 1 січня 2015 року.
14. Звіт про виконання паспорта бюджетної програми Міністерства оборони України станом на 1 січня 2016 року.
15. Звіт про виконання паспорта бюджетної програми Міністерства оборони України станом на 1 січня 2017 року.
16. Звіт про виконання паспорта бюджетної програми Міністерства оборони України станом на 1 січня 2018 року.
17. Звіт про виконання паспорта бюджетної програми Міністерства оборони України станом на 1 січня 2019 року.
18. Звіт про виконання паспорта бюджетної програми Міністерства оборони України станом на 1 січня 2020 року.
19. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
20. Міністерство оборони України. Офіційний сайт. URL: <http://www.mil.gov.ua/>.
21. Міністерство фінансів України. Офіційний сайт. URL: https://www.mof.gov.ua/uk_
22. GlobalFirepower - 2021 World Military Strength Rankings. URL: <https://www.globalfirepower.com/countries-listing.php>.